

9.2. Alcaldia - Presidència Expedient: 01020106/2023/5 : Moció que presenta el grup municipal Fem Poble-En Comú Podem per declarar Bé Cultural d'Interès Local la bòbila Roca, la darrera del Garraf

En/Na Graciela Falconi com ha portaveu del Grup Municipal Fem Poble-En Comú Podem, de l'Ajuntament de Sant Pere de Ribes, ha presentat davant la Junta de Portaveus del dia 14 de febrer 2023 i amb número de registre d'entrada en aquest Ajuntament 2023003152 la MOCIÓ amb el títol següent "Moció que presenta el grup municipal Fem Poble-En Comú Podem per declarar Bé Cultural d'Interès Local la bòbila Roca, la darrera del Garraf".

Per aquest motiu, aquesta alcaldia acorda que consti a l'ordre del dia del Ple, convocat pel dia 21 de febrer de 2023.

Moció per declarar Bé Cultural d'Interès Local la bòbila Roca, la darrera del Garraf que presenta Fem Poble En Comú Podem

L'any 2023 ha estat triat com l'Any Europeu de les xemeneies de fàbrica per EFAITH, la Federació Europea d'Associacions de Patrimoni Industrial i Tècnic. Segons aquesta ONG, a Europa només es conserven un 5% de les xemeneies que van formar part del nostre passat industrial i que tant van canviar les nostres ciutats als segles XIX i XX. Les fàbriques que ocupaven grans espais a les ciutats s'han deslocalitzat a les afores quan no a d'altres països i les seves naus i infraestructures han estat oblidades o substituïdes molt sovint víctimes de l'especulació. No cal anar gaire més lluny que a la capital del Garraf per veure la importància social i patrimonial del que havia estat la Pirelli per Vilanova i la Geltrú i com l'Eixample de Mar va enrunar tota la fàbrica per, un cop més, multiplicar el nombre d'insulsos blocs de pisos a la ciutat. Aquesta història s'ha repetit una i una altra vegada a Vilanova, conservant com a molt alguna de les més d'una dotzena de xemeneies que van arribar a haver-hi.

El cas de les bòbiles, com la Roca, que ara ens ocupa, és una mica diferent. Les bòbiles per normativa havien de situar-se a les afores de la ciutat, a un mínim de ---metres de la casa més propera. Estaven considerades indústries molt contaminants ja que podien funcionar durant tot l'any i per fer-ho cremaven tot tipus de combustible si era necessari. A més, s'havien d'ubicar prop de rius, rieres o torrents, ja que necessitaven aquests dipòsits naturals d'argiles i aigua per pastar els maons i

les teules que fabricaven. Amb aquests dos condicionants, la major part de les bòbiles del Garraf van ubicar-se a terrenys quaternaris al voltant de les rieres que aboquen les seves aigües a Vilanova. A més a més, es tractava d'indústries de proximitat, ja que molt sovint abastien la ciutat o pobles més propers.

Tot comença quan un alemany, Frederick Hoffmann patentà l'any 1858 un disseny de forn continu per coure material ceràmic. Fins aquell moment es feien servir forns d'una sola cambra, el que obligava a començar una fornada quan l'anterior estigués completa. Hoffmann el que proposa és que hi hagi un circuit de cambres a diferents temperatures amb vagonetes que desplacen el material d'una cambra a l'altra. D'aquesta manera, la producció era continua i no calia parar-la per refredar el forn, buidar-lo, omplir-lo i tornar a escalfar-lo. Es podia produir les 24h del dia els 365 dies de l'any.

Sense aquesta innovació i la demanda de material de construcció per al creixement urbà i industrial de Vilanova i la Geltrú (pensem entre d'altres en el projecte i execució de l'Eixample Gumà de 1876) no s'entendria la multiplicació de bòbiles al voltant de la capital. La ciutat creix molt ràpid i necessita dels materials de construcció com són els maons i les teules. D'aquesta manera, van haver-hi molts forns d'obra i bòbiles al voltant de la riera de Piera com la bòbila Figueres i la riera de la Terrosa, com el forn de l'Adrià, la bòbila d'en Putarga i la *Ladrilleria Moderna S.A*, entre d'altres. Totes elles van anar cessant la seva activitat pels canvis tecnològics i la millora dels transports; van deixar de ser rentables. Cap a la segona meitat del segle XX, cap de les bòbiles de la comarca seguia en funcionament.

La pressió urbanística i els creixements de Vilanova i la Geltrú, Sitges i Les Roquetes han fet que cap d'aquests forns d'obres i bòbiles s'hagi conservat, ni tan sols parcialment. Les xemeneies que actualment es conserven a Vilanova i la Geltrú són d'altres tipus d'indústries. En la majoria de casos, només s'ha optat per fer un trist i breu record en el nomenclàtor de carrers. Per aquest motiu trobem un sector la Bòbila i una plaça de la Terrera a Vilanova i la Geltrú, un barri la Bòbila a Sitges i un Teatre la Bòbila a Sant Pere de Ribes.

La bòbila Roca 1943-1978

Feta aquesta extensa però necessària introducció ens ocuparem de la bòbila Roca, la única bòbila que queda dempeus a la comarca del Garraf i vet aquí la seva importància capital: és el darrer edifici d'aquesta tipologia que es conserva al Garraf. I hem de deixar ben clar que la bòbila no és només una xemeneia, sinó que són unes cambres de forns i una explotació minera com donen testimoni els forats i pous per a l'extracció d'argiles i aigua que encara es conserven.

La bòbila Roca està construïda entre 5 i 6 metres sota el nivell del terreny actual. El motiu és per facilitar l'extracció d'argiles que es feia en horitzontal, ja que si es feia en vertical es podia arribar al nivell freàtic. Així, l'argila es podia extreure, barrejar amb aigua, pastar, emmotllar, coure i emmagatzemar al mateix nivell facilitant el seu transport en tot el procés mitjançant rails.

L'edifici principal té una planta rectangular troncocònica amb dues cambres de forn paral·leles dividides en dos. Estan cobertes amb volta i entre elles transcorre un passadís paral·lel per on es podien moure els rajolers. A banda i banda de les cambres, petites obertures transversals hi permetien l'accés per a la introducció o extracció de material. A la planta superior, que tenia una coberta a dues aigües de fibrociment, els rajolers alimentaven el foc de les cambres mitjançant unes

petites obertures rectangulars situades a la volta de la cambra. A la planta superior s'hi accedia mitjançant escales de mà situades a l'exterior.

Les cambres de forn estaven connectades mitjançant conductes de gasos amb la xemeneia. Aquesta no es troba al centre de l'edifici com en els models idealitzats de Hofmann sinó que es troba exempta a uns tres metres de la façana sud i lleugerament girada respecte a l'eix longitudinal de la bòbila. La xemeneia està feta de maons i és de planta circular; consta d'una base quadrangular, fust troncopiramidal i corona, en la qual hi ha instal·lat un parallamps. El seu estat de conservació està classificat per la Diputació de Barcelona com a regular, ja que alguns maons de la seva corona s'han després o estan en risc de fer-ho.

Tret de la coberta de fibrociment i els elements més peribles com la fusta, la major part d'aquestes estructures es conservaven amb alguns danys produïts per la presència de vegetació que ha crescut sobre les seves restes i els actes vandàlics que ha anat sofrint els darrers 45 anys. En els darrers mesos, la coberta metàl·lica d'una de les seves estructures annexes ha estat espoliada, algunes de les seves parets exteriors han estat enrunades i hi ha hagut importats moviments de terra que amenacen l'estabilitat dels forns de la bòbila per la presència continuada de camions de gran tonatge que aparquen a escassos centímetres de la seves façanes.

La bòbila data almenys de l'any 1943 quan s'inicien els treballs per a la construcció d'una bòbila promoguda per Antoni Roca i Navarro. Va ser la darrera que es va construir a la comarca. Es va dedicar a la fabricació de maons i d'altres materials de construcció i als darrers anys de la seva activitat, també a la fabricació de calç.

Com a d'altres bòbiles de Catalunya que removen terres quaternàries, es van trobar restes prehistòriques del neolític i del Primer Ferro. Gràcies a la col·laboració d'Antoni Roca les restes van poder ser estudiades i els materials trobats es conserven al fons del Museu Víctor Balaguer. L'any 1978 va cessar la seva activitat.

La bòbila Roca ha patit, almenys, tres incendis, al 1984, al 1985 i al 2019. A més, ha sofert actes vandàlics, pintades, espoli i ha estat feta servir d'abocador fins fa poc que s'ha tancat tot el perímetre amb una reixa metàl·lica (mantenint gran part de la muntanya d'escombraries dins).

Durant la legislatura 2019-2023, el govern municipal s'ha posicionat públicament en la possibilitat de mantenir alguns elements de la bòbila, la qual cosa agraiem. L'any 2020 en declaracions a Canal Blau (6/3/2020), el 2on tinent d'alcalde, Fran Perona, va mostrar-se favorable a conservar la xemeneia: *"Tenim una xemeneia, que molts municipis doncs han intentat [...] salvaguardar aquesta xemeneia. Si tenim possibilitats tècniques, com forma part de l'espai públic d'aquesta illa, doncs intentariem salvaguardar aquesta xemeneia [...]"*. Un temps més tard, Fran Perona va fer unes altres declaracions a *L'Eco de Sitges* (22/7/2022) ampliant les anteriors en les que afegia que també s'haurien de conservar les cambres de forn: *"[...] aquesta zona s'ha de transformar en un àmbit comercial i*

residencial; i en aquesta illa, on hi havia la bòbila, en el Pla se salvaguarda l'estructura central de la xemeneia i els forns, que es mantindran en aquest àmbit com a espai públic".

El Pla al que feia referència el 2on tinent d'alcalde Fran Perona és el Pla General d'Ordenació Municipal de 2001, projectat al bell mig de la bombolla immobiliària i que preveia un creixement urbà de Les Roquetes cap al nord que el temps ha demostrat que era exorbitant; amb prou feines ara, al 2023 s'estan començant a construir les primeres promocions d'habitatge al Parc Central. Es fa difícil imaginar quan es començarà a construir al nord de la Rambla del Garraf, al polígon Vilanoveta on es troba la bòbila.

El que recull el POUM de Sant Pere de Ribes és que la parcel·la de la bòbila Roca s'hauria de trossejar en dos per a que pugui transcórrer pel mig un carrer nou. La xemeneia quedaria dins de l'espai públic projectat i podria conservar-se, però inevitablement els forns i els pous d'extracció d'argiles haurien de ser destruïts. Cap dels documents i plànols consultats diu que els forns i els pous d'extracció d'argila seran conservats com si passa amb la xemeneia que apareix als plànols d'obra nova i fins i tot als renders de com hauria de quedar el sector un cop finalitzat.

Creiem doncs que s'hauria de valorar la possibilitat de declarar el conjunt de la bòbila Roca Bé Cultura d'Interès Local, entenent per conjunt de la bòbila no només la xemeneia sinó també les cambres de forns, les estructures subsidiàries i els pous d'extracció d'aigua i argiles. Segons la *LLEI 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català* els ajuntaments de més de 5.000 tenen la capacitat per declarar un element patrimonial com a BCIL. Tot i que a l'Inventari del Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona si que apareixen alguns elements de la bòbila com la xemeneia o el jaciment arqueològic, el conjunt en si mateix no està inscrit a l'Inventari del Patrimoni Cultural Català ja que no apareix a l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic. La declaració de BCIL permetria catalogar aquest patrimoni i incloure'l en aquest inventari, amb les conseqüents proteccions derivades del seu nou estatus d'acord amb l'esmentada llei.

És per això que Fem Poble - En Comú Podem presentem al Ple de Sant Pere de Ribes els següents acords:

1. Declarar Bé d'Interès Local el conjunt de la bòbila Roca.
2. Comunicar l'aprovació de la moció a l'EFAITH i incloure una fitxa de la xemeneia de la bòbila Roca a l'inventari que realitza aquesta ONG.
3. Sol·licitar la col·laboració del Consell Comarcal del Garraf i de la resta d'ajuntaments de la comarca per realitzar una exposició pública sobre els forns d'obra i les bòbiles que van haver al Garraf durant aquest 2023, Any Europeu de les xemeneies de fàbrica, mitjançant el fons documental que conserven l'Arxiu Comarcal del Garraf i els diferents arxius municipals com el de Sant Pere de Ribes.
4. Situar a la Rambla del Garraf, davant la xemeneia de la bòbila, un plafó informatiu donant a conèixer aquest patrimoni industrial explicant el funcionament de la bòbila i els elements conservats.

5. Estudiar la possibilitat de negociar una permuta de terrenys que permeti la conservació de la bòbila com a futur equipament municipal.
6. Fer arribar aquests acords a les diferents associacions per la lluita de la memòria històrica industrial de Catalunya, així com a les diferents historiadores del municipi. |

Després d'un debat, s'acorda aprovar la moció per unanimitat dels dinou membres presents dels vint-i-un que la componen.